

ВІДГУК

рецензента, доктора педагогічних наук, професора

Волкової Наталії Павлівни

на дисертаційну роботу

Шутова Дмитра Олександровича

**«Розвиток професійної компетентності вчителя історії профільної
школи засобами самоосвіти»,**

подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта /

Педагогіка зі спеціальності

015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

1. Актуальність теми дисертації обумовлена необхідністю неупинного розвитку професійної компетентності вчителя закладу загальної середньої освіти завдяки послугуванню розмаїттям засобів самоосвіти й самовдосконалення вдосконалення, про що наголошено в державних документах (Закон України «Про освіту» (2017), Закон України «Про загальну середню освіту» (2020 р.), Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення механізмів формування мережі ліцеїв для запровадження якісної профільної середньої освіти» (2021 р.), Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти (2020 р.), Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року» (2016 р.), Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (2024 р.), Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників (2019) та ін.).

У контексті означеного заслуговує на увагу дослідження Д.О. Шутова, мета якого полягає у визначенні, науковому обґрунтуванні й експериментальній перевірці ефективності організаційно-методичних умов розвитку професійної компетентності вчителя історії профільної школи засобами самоосвіти.

Актуальність роботи посилює низка суперечностей, які виявив автор

під час наукових пошуків, а саме між: зрослими об'єктивними потребами українського суспільства у компетентних педагогах-істориках, готових успішно працювати в освітньому просторі профільної школи й недостатнім рівнем їхньої готовності до саморозвитку професійної компетентності; завданнями, поставленими державною освітньою політикою профільного навчання, і можливостями вчителя швидко й адекватно відповідати цим стандартам; необхідністю вдосконалення процесу розвитку професійної компетентності вчителя історії профільної школи та відсутністю для цього науково обґрунтованих організаційно-методичних умов і навчально-методичного забезпечення. З огляду на зазначене вважаємо, що тема дисертаційного дослідження Шутова Дмитра Олександровича є достатньо аргументованою і актуальною.

Важливо відзначити, що дисертацію виконано згідно основним напрямам досліджень науково-дослідної лабораторії інноваційних методів навчання та кафедри інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля», проведених у межах комплексних наукових тем «Теоретичні та методичні засади моделювання компетентнісної професійної освіти у контексті євроінтеграції» (державний реєстраційний номер 0117U000784), «Теоретико-методологічні засади професійного становлення фахівця в інноваційному соціокультурному просторі» (державний реєстраційний номер 0122U200059).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

Обґрунтованість наукових положень дисертаційного дослідження є досить переконливою. Зазначимо, що дослідно-експериментальна робота упродовж 2015–2023 років за такими етапи: підготовчий, дослідницький та контрольний. Загалом в експериментальній роботі на різних її етапах взяли участь 60 учителів історії, як працюють у профільних школах та закладах загальної середньої освіти м. Кременчук, Київ.

Зазначимо, що упродовж всіх етапів дослідження було використано

відповідні наукові методи, що дозволило Д.О. Шутову отримати різноаспектну та адекватну інформацію. Обранці наукові методи вповні відповідають вимогам системного підходу та критеріям якості педагогічних вимірювань, зокрема валідність та надійність.

Логіка викладу теоретичного та експериментально-дослідного матеріалу вповні відповідає темі дисертаційного дослідження, його об'єкту, предмету, меті, гіпотезі та дозволяє належним чином висвітлити перебіг виконання завдань дослідно-експериментальної роботи.

Зібраний у результаті проведеного дослідження матеріал оброблено адекватними методами статистичного аналізу і презентовано в роботі 34 таблицями та 19 рисунками, дані яких дозволяють стверджувати про достовірність зроблених висновків.

Висновки дисертації характеризуються повнотою та логічністю і вповні відображають основні положення дисертаційного дослідження.

3. Наукова новизна і достовірність наукових положень дисертаційної роботи. Констатуємо, що Д.О. Шутівим отримано такі наукові результати. Так, уперше розроблено, теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено організаційно-методичні умови розвитку професійної компетентності вчителя історії профільної школи засобами самоосвіти (створення професійно-творчого середовища в освітньому закладі; методичний супровід безперервного саморозвитку вчителів засобами цифрових ресурсів; забезпечення реалізації предметної педагогічної діяльності у профільній школі; залучення педагогів до оволодіння сучасними технологіями навчання у процесі самоосвітньої діяльності); розроблено структурно-функціональну модель розвитку професійної компетентності вчителів історії профільної школи засобами самоосвіти, яка поєднує методологічно-цільовий, змістово-діяльнісний, оціночно-результативний блоки; визначено сутність поняття «професійна компетентність вчителя історії профільної школи» (інтегративне особистісно-професійне утворення особистості, що охоплює глибокі знання з теорії навчання та виховання,

дисциплінарні знання, необхідні для викладання історії, досвід навчально-методичної роботи, здатність ефективно виконувати функції згідно з вимогами фаху та об'єктивно оцінювати власну діяльність, що виявляється у прагненні до власного професійного розвитку).

Заслуговує на позитивну оцінку докладне й ретельне формулювання понятійно-термінологічного апарату дисертаційної роботи, в межах якого автором конкретизовано сутність понять «компетентність», «професійна компетентність», «професійна компетентність вчителя», «професія «вчитель історії», «професійна компетентність вчителя історії», «профільна школа», «вчитель профільної школи», «розвиток професійної компетентності вчителя історії профільної школи», а також структуру, критерії, показники й рівні професійної компетентності вчителя історії профільної школи та діагностичний інструментарій оцінювання рівнів зазначеної компетентності.

Вважаємо, що заслуговують на увагу погляди автора щодо ідей системного, особистісного, антропологічного, культурологічного, компетентнісного, діяльнісного, суб'єктно-середовищного, акмеологічного підходів у рамках досліджуваної проблеми; змісту, форм та методів розвитку професійної компетентності вчителів історії профільної школи засобами самоосвіти.

4. Значущість отриманих результатів для науки і практичного використання.

Дисертація Д.О. Шутова містить нові, раніше не захищені наукові положення, а обґрунтовані результати в сукупності розв'язують актуальну наукову проблему розвитку професійної компетентності вчителя історії профільної школи засобами самоосвіти.

Безсумнівно, дисертаційна робота Дмитра Олександровича Шутова має вагоме практичне значення, яке полягає в тому, що упроваджені організаційно-методичні умови розвитку професійної компетентності вчителя історії профільної школи засобами самоосвіти можуть бути покладені в основу моделювання діяльності профільних шкіл у контексті

розвитку професійної компетентності вчителів. Автором розроблено навчально-методичний посібник «Розвиток професійної компетентності вчителя історії профільної школи», матеріали якого можуть використовуватися вчителями для проектування власного шляху розвитку професійної компетентності. Цікавими є розроблені дидактичні кейси, методичні вказівки, проєкт програми курсу підвищення кваліфікації вчителів історії, які сприятимуть професійному саморозвитку вчителя. Широку апробацію пройшов діагностичний комплекс для оцінки рівня розвиненості професійної компетентності вчителів історії профільної школи.

Результати дослідження можуть бути використані вчителями для їх поступального професійно-педагогічного зростання, в системі підвищення кваліфікації та перепідготовки педагогічних кадрів і самоосвітній діяльності вчителів закладів середньої освіти.

5. Повнота викладу основних результатів дисертаційного дослідження в наукових фахових виданнях.

Для розв'язання поставлених завдань автор опрацював 299 джерел, з яких 14 – іноземними мовами.

Всі наукові положення, висновки і результати дисертаційного дослідження висвітлено у 23 наукових і навчально-методичних працях, з яких: 1 стаття – в колективній монографії (у співавторстві), 1 – методичні рекомендації, 3 статті – у провідних наукових фахових виданнях України, 2 статті – у наукових виданнях інших держав, які входять до міжнародних наукометричних баз даних (з них 1 стаття у співавторстві у наукометричній базі Web of Science), 3 статті – у інших наукових виданнях та 13 праць апробаційного характеру в збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

На основі аналізу змісту публікацій дисертанта констатуємо, що наукові положення, висновки та рекомендації, які було отримано в результаті проведеної роботи у друкованих працях викладено достатньо повно. Отже, дисертантом виконано вимоги наказу Міністерства освіти і науки № 1220 від

23.09.2019 р. «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук».

6. Відповідність структури та змісту дисертації вимогам щодо кандидатських дисертацій.

Структура дисертаційного дослідження Д.О. Шутова зумовлена його змістом, який відповідає основним завданням дослідження і відображає хід їх виконання.

Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (299 найменувань, у тому числі 14 іноземними мовами), 22 додатки. Дисертація містить 34 таблиці та 19 рисунків. Загальний обсяг дисертації – 335 сторінок, з них – 187 сторінок основного тексту.

Кожен розділ дисертації має логічну завершеність і містить висновки, що відповідають змісту та поставленим завданням дослідження. Отримані автором результати експериментального дослідження є переконливою підставою для того, щоб уважати мету досягнутою, а завдання дослідження виконаними.

Підсумки дисертації відображено у загальних висновках, які корелюють з висновками до кожного з розділів і відображають досягнення мети й завдань дослідження та є достовірними.

7. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Високо оцінюючи результати дослідження Д.О. Шутова, вважаємо за доцільне висловити окремі зауваження та побажання дискусійного характеру.

1. Дисертант ґрунтовно розкриває і систематизує методологічні підходи педагогічного дослідження (підрозділ 2.2), але, на нашу думку, поза увагою дослідника лишився важливий методологічний підхід – андрагогічний, який належить до системи безперервного навчання та освіти дорослої людини, яка усвідомлює свої потреби і здатна задовольняти їх у своєму професійному розвитку, сама планує та здійснює, що є важливою складовою у розвитку професійної компетентності вчителя історії профільної

школи.

2. На нашу думку, висновки до другого розділу перевантажено деталями.

3. Дисертаційне дослідження значно виграло б, якщо дисертант в тексті наукової роботи виокремив труднощі, які виникали під час впровадження організаційно-методичних умов розвитку професійної компетентності вчителя історії профільної школи засобами самоосвіти.

Висловлені зауваження носять рекомендаційний характер, не знижують її наукової цінності та можуть бути приводом для наукової дискусії, проте не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи Шутова Дмитра Олександровича «Розвиток професійної компетентності вчителя історії профільної школи засобами самоосвіти».

8. Висновки щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

1. Дисертація Шутова Дмитра Олександровича «Розвиток професійної компетентності вчителя історії профільної школи засобами самоосвіти» є самостійним завершеним науковим дослідженням, усі положення якого є науково обґрунтованими, відрізняються науковою новизною, достовірністю та вірогідністю загальних висновків. Всі поставлені завдання дослідження розв'язано ґрунтовно та доказово.

2. Дисертаційне дослідження відрізняється практичним значенням, що підтверджується широким впровадженням результатів наукового пошуку в освітній процес ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля» (акт впровадження № 100 від 19.02.2024 р.), Кременчуцького ліцею № 4 «Кремінь» (акт впровадження № 01-25/52 від 27.02.2024 р.), Кременчуцького ліцею № 5 імені Т.Г. Шевченка (акт впровадження № 01-23/93-а від 26.02.2024 р.), Кременчуцького ліцею № 6 «Правобережний» (акт впровадження № 01-20/79 від 28.02.2024 р.), Кременчуцького ліцею № 10 «Лінгвіст» (акт впровадження № 01-08/33 від 26.02.2024 р.), Кременчуцького ліцею № 11 «Гарант» (акт впровадження № 90 від 29.02.2024 р.), Кременчуцького ліцею № 13 «Авіор» (акт впровадження № 02-09/56 від

29.02.2024 р.), Кременчуцького ліцею № 17 «Вибір» імені М.Г. Неленя (акт впровадження від 20.02.2024 р.), Кременчуцького ліцею № 25 «Гуманітарний колегіум» (акт впровадження № 02-28/76 від 12.02.2024 р.), Кременчуцького ліцею № 30 «Олімп» імені Н.М. Шевченко (акт впровадження № 02-07/89 від 16.02.2024 р.), Навчально-виховного комплексу «Школа І ступеня-гімназія «Потенціал» (м. Київ) (акт впровадження № 28/1 від 22.02.2024 р.), Київського кооперативного інституту бізнесу і права (м. Київ) (акт впровадження від 26.02.2024 р.), Кременчуцької гімназії № 12 (акт впровадження № 01-32/94 від 28.02.2024 р.), Кременчуцької гімназії № 19 (акт впровадження № 01-49/90 від 29.02.2024 р.), Кременчуцької гімназії № 20 (акт впровадження № 57 від 28.02.2024 р.), Кременчуцької гімназії № 21 (акт впровадження № 01-26/48 від 19.02.2024 р.), Кременчуцької гімназії № 26 (акт впровадження № 1 від 02.02.2024 р.), Кременчуцької гімназії № 28 (акт впровадження від 26.02.2024 р.).

3. Структура дисертації та зміст відповідають чинним вимогам до дисертацій ступеня доктора філософії. Назва роботи відповідає її меті, змісту теоретичної частини та експериментального дослідження. Зміст анотації ідентичний змісту дисертаційної роботи.

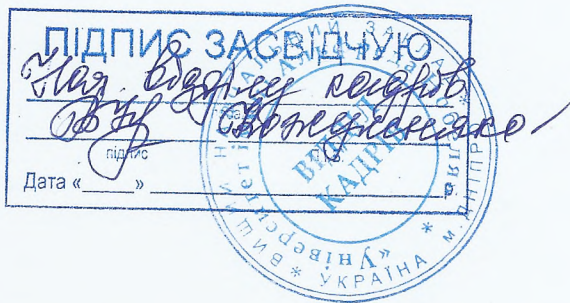
Отже, дисертація Шутова Дмитра Олександровича «Розвиток професійної компетентності вчителя історії профільної школи засобами самоосвіти» за науковим рівнем і новизною поставлених завдань, обґрунтованістю основних положень, практичним значенням отриманих результатів відповідає вимогам, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.), Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами, внесеними відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 21 березня 2022 року № 341), а її

автор – Шутов Дмитро Олександрович – заслугове присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями), галузь знань 01 Освіта/Педагогіка.

Рецензент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри психології та педагогіки
ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля»

Наталія Волкова

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 12:40:16 28.12.2024

Назва файлу з підписом: Рецензія_Волкова.pdf.asice
Розмір файлу з підписом: 4.2 МБ

Перевірені файли:
Назва файлу без підпису: Рецензія_Волкова.pdf
Розмір файлу без підпису: 4.2 МБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: ВОЛКОВА НАТАЛІЯ ПАВЛІВНА
П.І.Б.: ВОЛКОВА НАТАЛІЯ ПАВЛІВНА
Країна: Україна
РНОКПП: 2169803843
Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА
Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 12:40:16 28.12.2024
Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"
Серійний номер: 5E984D526F82F38F0400000D0E59D016F51B705
Алгоритм підпису: ДСТУ 4145
Тип підпису: Удосконалений
Тип контейнера: Підпис та дані в архіві (розширений) (ASiC-E)
Формат підпису: З повними даними для перевірки (XAdES-B-LT)
Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2024.10.24 15:00